

SGI-skydd på den grunden att den försäkrade uppburit studiestöd gäller inte när studiestödet återkrävs.

Lagrum:

26 kap. 9 och 11 §§ socialförsäkringsbalken

A.N. påbörjade högskolestudier höstterminen 2009. För studierna beviljade Centrala Studiestödsnämnden (CSN) honom studiemedel. Efter det att Skatteverket fastställt A.N:s skattepliktiga inkomst för 2009 konstaterade CSN att han inte varit berättigad till de studiemedel som utbetalats under höstterminen och beslutade därför att återkräva dem.

Försäkringskassan beslutade den 11 juli 2011 att A.N. inte hade rätt till sjukpenninggrundande inkomst (SGI) fr.o.m. den 30 mars 2012. Beslutet motiverades med att A.N. hade studerat utan studiemedel under höstterminen 2009. När han i januari 2010 blev berättigad till studiemedel hade mer än tre månader förflutit sedan han avbröt sitt förvärvsarbete och skyddet av hans SGI hade därmed upphört. Vid omprövning den 7 september 2012 ändrade inte *Försäkringskassan* sitt tidigare beslut.

A.N. överklagade *Försäkringskassans* beslut hos förvaltningsrätten och yrkade att hans vilande SGI inte skulle nollställas. Han anförde bl.a. följande. Han blev beviljad studiemedel och erhöll studiebidrag under aktuell period. Att han senare har fått betala tillbaka beror endast på att hans inkomst andra halvåret 2009 blev högre än beräknat eftersom hans anställning upphörde och allt kvarstående betalades ut, såsom semesterersättning, flera års aktiesparplan etc. Lagtexten ställer inte upp något krav på att man inte får bli återbetalningsskyldig för att åtnjuta skydd för SGI. Han har varit berättigad till och också erhållit studiemedel under den aktuella perioden. Hans SGI ska därför baseras på hans tidigare anställning och inkomst.

Försäkringskassan vidhöll sitt beslut och anförde bl.a. följande. A.N. beviljades studiemedel för studier vid högskola höstterminen 2009. CSN fann i februari 2010 att A.N:s studiemedel skulle minskas med belopp som betalats ut för mycket på grund av felaktigt uppgiven inkomst. CSN beslutade i april 2011 efter att A.N:s skattepliktiga inkomst blivit känd att återkräva allt studiemedel för höstterminen 2009. Eftersom hans studier inte har finansierats med studiestöd från den 24 augusti 2009 t.o.m. den 10 januari 2010 omfattas inte hans tidigare fastställda SGI av skydd.

Förvaltningsrätten i Stockholm (2013-09-27, ordförande Åhammar)
yttrade: Frågan i målet är om *Försäkringskassan* haft fog att fastställa A.N:s vilande SGI till noll kronor från och med den 30 mars 2012. – SGI är den årliga inkomst i pengar som en försäkrad kan antas komma att tills vidare få för eget arbete här i landet, antingen såsom arbetstagare i allmän eller enskild tjänst (inkomst av anställning) eller på annan grund

(inkomst av annat förvärvsarbete) (25 kap. 2 § socialförsäkringsbalken, SFB). – Huvudregeln är att en försäkrad förlorar rätten att behålla sin SGI om den försäkrade inte längre har inkomst av eget arbete. För vissa fall finns emellertid skyddsregler, s.k. SGI-skyddad tid, som innebär att en fastställd SGI inte får sänkas trots att förvärvsinkomsten upphört. Sådant skydd gäller bl.a. under tid då den försäkrade bedriver studier, för vilka han eller hon uppbär studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395) (26 kap. 11 § SFB). – A.N. har uppburit studiestöd enligt studiestödslagen för sina studier under höstterminen 2009. CSN har beslutat att han ska betala tillbaka det studiestöd i form av studiemedel som han uppburit under den aktuella perioden. Förvaltningsrätten bedömer att det mot bakgrund av frånvaron av undantagsbestämmelser från den klart uttryckta regeln i 26 kap. 11 § SFB inte kan anses att ett återkrav av uppburna studiemedel ska innebära att medlen inte uppburits. Återkravet av studiemedel för höstterminen 2009 ska därmed inte beaktas vid fastställande av A.N:s SGI. Förvaltningsrätten ska därför upphäva Försäkringskassans beslut och återförvisa målet till Försäkringskassan för fastställande av hans SGI utan att återkravet av studiemedel för höstterminen 2009 beaktas. – Förvaltningsrätten upphäver det överklagade beslutet och återförvisar målet till Försäkringskassan för fastställande av A.N:s SGI utan att återkravet av studiemedel för höstterminen 2009 beaktas.

Försäkringskassan överklagade förvaltningsrättens dom och yrkade att kammarrätten skulle upphäva domen. Kassan anförde bl.a. följande. A.N:s tidigare SGI omfattas inte av skyddsregeln i 26 kap. 11 § SFB eftersom han inte uppburit studiestöd för de studier han bedrev under perioden 24 augusti 2009 – 10 januari 2010. Det förhållandet att han blivit återbetalningsskyldig för det uppburna studiestödet innebär inte att undantag kan göras från regeln.

Kammarrätten i Stockholm (2014-04-23, Svahn Lindström, Widding-Gidlund) yttrade: A.N. studerade och uppbär studiestöd under höstterminen 2009. Frågan är om att A.N:s SGI var skyddad under denna tid, trots att CSN senare återkrävt hela det utbetalda studiestödet. För att en försäkrad som inte har inkomst av arbete ska få behålla sin SGI krävs att någon grund för SGI-skydd finns. Enligt 26 kap. 11 § SFB föreligger SGI-skydd under tid då den försäkrade studerar och får studiestöd enligt studiestödslagen. Av utredningen framgår att A.N. uppfyllde förutsättningarna för att få sin SGI skyddad vid tiden för studierna. Det finns i lagen inte något undantag från bestämmelsen i 26 kap. 11 § SFB för situationen då studiemedlet senare blivit återkrävt. Kammarrätten anser mot denna bakgrund att A.N:s SGI var skyddad under höstterminen 2009 trots att studiestödet senare har återkrävts. Överklagandet ska därför avslås. – Kammarrätten avslår överklagandet.

Kammarrättsrådet *Kärnell* (referent) var av skiljaktig mening och anförde följande.

SGI:n är enligt 26 kap. 11 § SFB skyddad under tid som den försäkrade studerar och uppbär studiestöd enligt studiestödslagen.

Frågan i målet är om man kan anses ha uppburit studiestöd när detta utgått felaktigt. – Jag menar att ordalydelsen av 26 kap. 11 § SFB inte medför att det måste finnas ett undantag för situationer som denna. I stället måste beaktas att huvudregeln är att den som inte har inkomst av arbete får behålla sin SGI endast i vissa särskilt reglerade situationer. Ordalydelsen talar i stället för att de vars SGI ska skyddas endast är de som finansierar sina studier med studiestöd (jfr FÖD 1989:28 och Försäkringskassans vägledning 2004:5, version 11, avsnitt 4.1). – CSN har beslutat att A.N. ska betala tillbaka studiemedel som utbetalats höstterminen 2009. Skälet till detta var att han hade så stora inkomster att han inte hade rätt till studiemedel. Eftersom CSN har beslutat om återkrav på grund av att A.N. inte haft rätt till studiemedel menar jag att han inte kan anses ha uppburit studiestöd i den mening som avses i 26 kap 11 § SFB. Han har inte finansierat sina studier med studiestöd under denna tid. – A.N:s SGI var därmed inte skyddad enligt 26 kap. 11 § SFB och det var riktigt att fastställa den till 0 kr. Överklagandet ska därför bifallas.

Försäkringskassan överklagade kammarrättens dom och yrkade att underinstansernas avgöranden skulle upphävas och att A.N:s SGI skulle fastställas till 0 kronor fr.o.m. den 30 mars 2012. Försäkringskassan anförde bl.a. följande. Ordalydelsen i 26 kap. 11 § SFB talar för att det endast är de som finansierar sina studier med studiestöd som har en skyddad SGI. Underinstansernas resonemang medför att det kan vara fördelaktigare för en studerande att välja att inte uppfylla sin anmälningsskyldighet enligt 3 kap. 27 § studiestödslagen utan i stället avvakta ett beslut om återkrav.

A.N. bestred bifall till överklagandet och anförde bl.a. följande. När han ansökte om studiemedel räknade han inte med att få ytterligare inkomster, däribland semesterersättning, från sin tidigare arbetsgivare. Han hade arbetat hos samma arbetsgivare i över tio år och hade ingen erfarenhet av att avsluta en anställning.

Högsta förvaltningsdomstolen (2015-11-24, Jermsten, Knutsson, Nymansson, Rynning, Classon) yttrade:

Skälen för avgörandet

Vad målet gäller

Frågan i målet är om SGI-skydd gäller på den grunden att den försäkrade uppburit studiestöd enligt studiestödslagen trots att studiestödet senare har återkrävts.

Den rättsliga regleringen m.m.

Av 26 kap. 9 och 11 §§ SFB framgår bl.a. följande. SGI-skydd gäller under tid då den försäkrade avbryter eller inskränker sitt förvärvsarbete för att bedriva studier för vilka han eller hon uppbär studiestöd enligt

studiestödslagen. Med SGI-skydd avses att den sjukpenninggrundande inkomsten beräknas med utgångspunkt i förhållandena närmast före avbrottet eller inskränkningen, om inkomsten därigenom blir högre än om den hade beräknats med beaktande av förhållandena under avbrottet eller inskränkningen.

Bestämmelsen om SGI-skydd under tid då den studerande uppbär studiestöd infördes 1985 samtidigt som sjukdomsskyddet inom studiestödssystemet förstärktes. I förarbetena (prop. 1983/84:127) konstateras att socialförsäkringarnas konstruktion skapar behov av särlösningar för grupper som inte har inkomst av förvärvsarbete. Det gäller bl.a. studerande som finansierar sina studier med olika former av studiestöd (s. 20). Rätten att behålla en SGI under studietid bör kombineras med att denna SGI görs vilande under den tid för vilken studiestödet utgår (s. 26).

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

SGI-skydd gäller under tid då den försäkrade bedriver studier för vilka han eller hon uppbär studiestöd enligt studiestödslagen. Rätten till SGI-skydd är således inte knuten till vilken typ av studier som bedrivs utan till det sätt på vilket de finansieras.

A.N. beviljades studiemedel för höstterminen 2009. Dessa återkrävdes senare av CSN då det visat sig att A.N. inte hade haft rätt till dem. Återkravet medför att han inte kan anses ha uppburit studiemedel i den mening som avses i 26 kap. 11 § SFB. A.N:s SGI var därmed inte skyddad. Kammarrättens och förvaltningsrättens avgöranden ska därför upphävas och Försäkringskassans beslut fastställas.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen upphäver kammarrättens och förvaltningsrättens avgöranden och fastställer Försäkringskassans beslut den 7 september 2012.

Mål nr 3507-14, föredragande Anna Vilgeus Huldt